

Peul et Sorcière

Fílandi ínni wɔɔɔɔ ná, nge wéndɛɛnáa náánni kisoó, wéndɛɛnáa naání kisoó né, woobó isúu fɔɔ lawúre bolíni páá, bíbá bujóɔ bolíni, bíyaajúuna uráa. Wéndɛɛ, wéndɛɛ né, nyoósi waagu yi, idoyuú nimíni na iwó fuduyóo utóo, káma nyoósi wená yi né. Nge waadála fɔɔ lawúre ɔeelí bíbá buzumáa bíyaadánbá bujúuna téédi natíri né, nge waana nimíni cuule wángagurúu mɔzɔo nekére-daá ɔeelí ɔɔ. Waazín ibée né ge sisi : óo, cuule wángagurúu cé ɔɔ né, a móóbó ínaamú, cuule wángagurúu né, módónyuu nimíniyóo magávaa mɔgóni mɔwó mɔvúduyóo mɔdɔo ngu nyoósi wángúu ma! Nge waadáli idée náánni ɔefeɛ ikpɔo wéndɛɛ, wéndɛɛ, wéndɛɛ. Wéndɛɛ né, woobó né, unyi sisi : uráa-dée ɔéézi wɔɔɔɔ ínaamú, ɔéézi tɔɔɔ, ɔaŋ kúɔmúu ge, ábónína we ná ína keriké kánlám kadumére. Kowe ína keriké bulé ge wéndɛɛ nge waana sisi : nyídi tóo né, íbamáa ɔee ge waagájuu né, nge waagbáari ibée, waana sisi : ábónína riké ɔóona né, nge waazín séere tuwú nakíri-de si ibéén sisi : a bigée una naáru ikúti ikálu ábónína umú ɔjɔ yáa iriké ge, káma bujóɔ yi nɔdáare si ibó iriké na ikávaa nimíni né. Nge waazín ikpáari wónjɔŋ, wónjɔŋ, wɔɔjɔŋ ibéén né, bulɔɔná ábónína umú iriké ge, naáru féyí ína. Nge waawalí izínée, idedée, waawalí izínéena séere bika náánni íbá tɔɔwe lí, waabá ikébedi náánni ɔoo línli bika íbá ikóni íwalí cénjé íbá izínée. Izínée né ge waana ábónína wooduú mótú niveewú kúbɔŋgi ɔɔ, kúbɔnɔŋgi ɔɔ si isáa mótú bika iriké yoo, amá Fílandi ínni ceení waana bulé né, ilé unyi sisi : yáa ábónína wená kɔgalawu-dínáa ge wooduú niveewú kum ge. Nge wɔɔmɔo isín ibeéna, ibeéna, amá ábónína tana yi, umú waana ná ilé bika izínée ibeéna wenbí burína kelé kánlám né. Nge aayí, budási né, fudúu waabú né, waalízi fudúu inyóózi sɔwúre na saɔáazi isí, saáti wenkí budála mótú wɔtí né, afobú umú íbá izínée ŋmaráa íbá ibeéna wenbí wánlám né. Nge ábónína waagurú kasín kamá kolóodi-daá sisi : ‘lgálu, mébíya igálu, mébíya igálu, igálu, igálu, igálu iwóti mótú, igálu iwóti mótú, igálu iwóti mótú.’ Toovonúm, nge bíya waagálu cuuu ilóodi-daá baburísíná kadɔo. Aayí, nge belé baabáazi lɔzi fudúu bándúu sɔwúre-daá, nge bɔɔgbɔo mótú wɔtí kpítuli-kpítuli, kpítuli-kpítuli, kpítuli-kpítuli bika ábónína we ɔjɔo wéndéedi yéendi hálí bɔwóti fudúu rína na niveewú buté bɔɔɔ beɔi. Beɔi ge budé kpátáa bayáali nynási círí-círí-círí buté basuná ɔaŋ-daá bofu bɔjɔo né ge budási né, ábónína nyi sisi : budé neɔére lám teféyí né, nge waamá ilóodi-ɔɔ sisi : ‘Mádáa bíya íbisi, mádáa bíya íbisi, mádáa bíya ígóni isúu, mádáa bíya ígóni isúu, mádáa bíya ígóni isúu.’ Aayí, si butási né, burína círí buuzú, bika afobú ilé izínée ibeéna burína, idabá iciídi idi, nge waabá una wenbí ábónína wánlám né. Bugóni butási né, nge afobú umú waalá ɔefeɛ, ábónína wéndém ilakási kpátáa iwe ɔjɔo iriké wándáa idée yóóti né, nge afobú umú waadɔ ilí, nge wooyuú lím iburíná unvó cíko bilá nyazi amulá-daá ge waagálu bulé. Waadála né, nge waalá gaafára, nge waazúu, waazúu né ge ábónína sisi : awé ge, nge afobú sisi :

aayí mósó ge. Nge ábóníña sísti : óoo nyósó nyánnyaáadi we cé, bódóngóní cé, nyósógóni wé. Nge afobú sísti : aayí, mósógóni mēngilināa mēdēe náani ge nyósósi waalá ma né mánjáádi nimíni si mowó fuduyóó né ge mazi mōngóni nva ma nimíni mobó mowó fuduyóó mōdóó. Nge ábóníña wōobóózi yi sísti : leleedj ge nyósógóni yáa nyáávúnóngóni, nge afobú sísti : aayí, leleedj ge mēngedjé. Nge ábóníña sísti : wenbí mōwe cé dōo kófunje mánlám né nyáaná ma? Nge Fílandi ínni sísti : aayí, mádáná nya, mádáná, hálí bēe mōnúnvó na amulé né, leleedj kina ge máágálí. Mágána mánáani ge, mēégéyéle mánáani dōo lí, nge ábóníña sísti : tóó, bo nváa nyédēe nimíni. Nge woobó tfáa nimíni ikpóó idjé, nge woobó umōóná idjé náani, iwó idjé fuduyóó. Wōowó idjé fuduyóó itóó buté ifóó né, nge weegbé dāána, weegbé dāána né, waadála dāána-daá né, nge weedísi weezuú fēeyi, nge wōogbóó tóm ikéézi uráa dāána-daá. Nge ábóníña waalá lóni dūdō ulé dūdō ibó ikójón yi na iyuú utilí sísti : sáati wenkí iwe wánlám idjé lakási ríña né, afobú waana yi yáa toovonúm idana yi. Ábóníña waanú wenbí woobó ikéézi né, nge ulé wōolóó ikábisi idjé kadóó-daá ínaamú. Bujóó, bujóó né, wíre nakírí né, nge ábóníña waabísi alééré fōyi, íbisi alééré íbá wēnnyelédj, alééti íbá buvókée ikpóó idjé téédí-daá. Waadála né, afobíya waana yi né, sísti : óo, yée, dōódóo alééré, dōódóo alééré, ceení sísti : móódóo alééré, ceení sísti : móódóo alééré. Nge alééré sísti : tóó, leleedj kina né, míríña ceení sísti : izōolée ma, ceení sísti : izōolée ma né, nñíní ge mánlám. Tóó, ábóníña waagábisi alééré idjé ulí téédí-daá né, igána idooriká ge, kōjōó tíríriri nyazi nyuruvú bulé, kabá kēnnyelédj dō idjókíná ke. Kanáábílé woogódúu hálí ikóni isúu téédí-daá; bunáábílé ábóníña weebée idatulí ti né ge weeyéle babáa bōowú ikpóó dōoriká isúu, nge sísti : tóó, bulé né án, isi ún, míídó sísti : mízōolée ma, ngú mígú idjé. Bulé né án isi ún, mōnzuú mēdēe dōoriká kana dō, míríña íjáa bó ilo dōoriká kem, a mííló dōoriká kem ge keebelí, weení waabízi iyóó ge keebelí né ulé ge mawaalú. Aayí, nge toovonúm báa weení wōogbóó bó yōwúu, bōnyōwúu dōoriká bó, bōnyōwúu bó, bika bidónbolí, bugóni butási né, afobú umú weení dōo woobó íkáná idjé lakási ríña kpátáá né wōogbóó búure ikpáazi ikpedí ilo nyazi waalá faawí, faawí né, búure woobó né, buyóó dōoriká né, keebelí nabúle. Nna ge alééré sísti : aa, tóó, mawaalú nbulé, mííná weení wōoyóó búure dōoriká íbelí né, ulé ge mawaalú, dōo djé madánbuzi mazáa míríña né, ulé ge mánzááre. Aayí, nge ulé wōogbóó alééré. Wōogbóó yi bulé bōwe dāána, bōwe dāána, bōwe dāána, bugóni bujóó, bujóó né ge ábóníña sísti : tóó, mósó mósógóni mazáa nyósó ge dōójóó nyédēe cé bulá wé náále né, bumōóna djbó mósó dūdō mēdēe ngádílí mēdēe. Nge bōogbóó níbááwu bána afobú-dēe Fóó bēndjé, bēndjé, bōogbóó níbááwu bēndjé bēndjé, bēndjé bēndjé né, afobú ulé woogúti wánnáa tíni na nyíidi na kadási lénlé weegiliná idjé náani né, biigúti bujóó nyazi si ikádílí fárándí kum lé dōó waazín ibó na ikáná aleesi wenkí né. Aayí, biigúti bínzuuzí yi nídááre, nyáaná boobó batála hálí bakájúúná ábóníña-dēe ínaamú hálí batála basúu idjé kadóó-daá kpátáá né, nge ábóníña waabísi idjé ábóníña, idokúti

ịjọ́ọ́ nyazi wenbí afobú ceení waagáná yí téeđi-daá ịgegée alééré né. Nge woomóo ịbóózi afobú sịsị : nyáádílí fàrándí cé? Nge afobú sịsị : aayí, mádátílí cé, nge ábónína sịsị : ndátílí cé yaá, ndátílí fàrándí kína dọ, ịsị aayí, mádátílí. Tóó, ína ábónína bojọ́ó, bugóni butási né, baazúv bafini bika afobú-daá lím wénjém, iwenbiré wénbeli, baazúv sị bafini né afobú-dée Fọ́ woovú yí. Kugóni kiyu kpátáá afobú finée wónđóm né, nge ábónína waagurú kọ́cọ́. Afobú lewáa wónđóm né ge ábónína waaguru kọ́cọ́ kanyí kọ́nọ́ fíu..., kaanyí kọ́nọ́ bilé né, kéle fulumáa léyí-léyí-léyí. Fọ́ waana bilé nuvoowú-daá né, kelé kadatílí tị né, nge kaazúv ịmudí hmmm, hmmm. Fọ́ waazúv ịmudí bilé né ge ábónína waabịsina kọ́nọ́ kofu; biigúti butási né, kaadási, nge fọ́ waadábaazi ịmudí bika afobú lewáa wónđóm, ịlé idaní natiri, bugóni butási waadási bilé dọdọ né ge fọ́ wọ́gbọ́ ịmudí háli téewu ịkóni kífé. Kiivé né ge ábónína waagba afobú umú ịdée fọ́ sịsị : nyóó, nyédee fọ́ kana dọ, biyáási ge a kónđóm nuvoowú, kabá kónvolii bilé. Ngbaalá ge kónvolii bilé, kaabá kánglú folii, dąngúv ke ge, dąngúv ke ge, ngbaalá ge kónvolii bilé. Nge afobú sịsị : tóó, nyazi nyángúv ke né, a nyángúv, ku! Aayí, toovonúm, waagu fọ́, ábónína waagu fọ́, nge woomóo ịbóózi afobú sịsị : nyóó sịsị : nyáási cé né, ketengere nyáázín ngóni cénjé nmọ́nà ma né, nyóógóni né we ge máálá, nge afobú sịsị : aayí, mádáná nị́nị nyáálá né. Nna ge ábónína sịsị : ndáná yaá. Nna ge ábónína waalú ịdọ́ fudúu ituú, waadọ́ fudúu ituú dọdọ́ ị́nụ́nàa waazín ituú niveewú kúbońgị bilé né. Fudúu waadábú né, afobú umú ịwe ị́nàamú, nge waadábaazi, ịlá lakási wensí sirína kpátáá waazín ịlá né, sịsị : mádáá bíya ịgálu, mádáá bíya ịgálu, mádáá bíya ịgálú, nge belé baadákálu, balá kídjím, bọkpọ́ fọ́ wenká ábónína waagu né balaná dọ́ózi beđi bọ́tọ́ fọ́ sóm. Beedị buté né, nge afobú umú wọ́dọ́zị ịdée fọ́-dée muwá rína cırı bídaka nabúrv, nge waajáa niveyọ́ ị́nàamú ịkpọ́ ịdée fọ́-dée muwá ịdọ́, ifu niveyọ́ nọ́ ịtáarı téeđi. Weedé né, nge waalá dẹfée ịna igoobú naárv ịcéle bọkpọ́ boboná bakázu dąána. Booboná fọ́ muwá bakázu dąána né, wíre nakiri né, ábónína waadábaazi fudúu tuú sị balá kídjím, fudúu waabú né, nge waadáyáa ịdaá bíya sịsị : mádáá bíya ịgálu, mína cééní, mádáá bíya ịgálu mína cééní, mádáá bíya ịgálu mína cééní. Tóó, nge ábónína wọ́gbọ́ afobú ịtúúzi séére wendé afobú waazín ịkóni ị́màráana dẹ wónjọ́ yí né dọgutulú sịsị : nyóó sịsị : ị́dáná wenbí máálá bị né, nyóógóni né, bidekéé tuwú kína kideezí ge nyáázín? Nge afobú sịsị : ún, sịsị : tóó, nyáázín né, nyááná wenbí burína kpátáá máálá bị né, bulá nị́nị ge mónbọ́zị nya né nyónjọ́lị sịsị : ị́dáná, tóó, mọ́ máábísíná alééré kazọ́ ị́dẹ mádálá mídée téeđi-daá ge nyóógózọ́lị ma. Nđáná ta ịsọ́ sọ́lée né, bee bunára nya bıkóná ma ndọ́, nyóó sịsị : ị́dáná wenbí máálá bị né. Lénlé buwe dọ́ né, tuuli nyágújúv nzúu, bika ngbọ́ nyánúv ngbaná séére dím háli dọgújúv-daá ngba ị́nà ngájọ́. Nge afobú woodúúli ịgújúv ịkpa séére háli dọgújúv-daá, ngú séére dím dúbá ge dúbini dı́cezı́ tantúuna. Tóó, woodúú fudúu bibú bilé ge waayáa ịdaá bíya sị bákálu bána cééní né, toovonúm belé dọdọ́

baagálí bána cééni, báa weení na idée ceeuwú, nge wɔɔgbɔɔ we itúúzi tuwú kúń kújó, woodúúzi we tuwú kúń kújó né, nge sɔsɔ : tɔɔ, bɛ́bɛ́lɛ́ tuwú kina dɔ́, háli kɛ́lɛ́ kɛ́sála, a kuzála, urú weení ɔ́ɔwe tuwú kúń kɛ́ɔɔjɔ́ɔ-daá né, na bɛ́ń bɔ́tɔɔ yɛ. Toovonúm, alééwá waabáázi tuwú belí, nge baadɔ yéńdi:

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né ɛ́ɛ́nnyɔɔ yóm

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né ɛ́ɛ́nnyɔɔ yóm

Aayí, bíya bamáa gbéyi, gbéyi, gbéyi, gbéyi, budási né, tuwú waagála weee nyazi sɔ kíkédɛ́ kɛ́sála né, ɔ́ɛ́nɛ́yɔɔ músée nyíɛ́ɛ́-daá ńńináa dɔ́ndɔ́, kelé kamúsée né, nge kelé kɔɔzɔ́lɛ́ cíwu, kelé kɔɔzɔ́lɛ́ bilé né, nge tuwú waabísi kɛ́sɛ́, kɛ́sála. Kɛ́sála bilé né, nge baadábáazi, nge baadádɔ́ yéńdi:

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né ɛ́ɛ́nnyɔɔ yóm

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né ɛ́ɛ́nnyɔɔ yóm

Aayí, babamáa, babamáa, babamáa, budási né, tuwú wɔɔdɔ́kpɔ́wú dɔ́dɔ́ sɔ kíkóni kɛ́sála né, nge budɔ́sɔ́lɛ́ nyíɛ́ɛ́-daá dɔ́dɔ́ cíwu, nge tuwú waabísi kɛ́sɛ́ kɛ́ɛ́ɛ́ɛ́. Bulá bilé háli nabúdoozo né, tuwú waawú kɛ́sála, tɔɔ, bɔ́we baazíre seemáa bilé né, afobú umú waavúnlám lóni, sááti wenkí ábóníja weeyéle yɛ itúúli isúu bilé né, ɛ́lɛ́ ɛ́na idée foyɔɔ ɛ́nyɔ́ɔ́zi-daá, káma, dɔ́o caanawú bujɔɔ né, Fílandi afobíya, a bɛ́ngilináa nááni bɛ́nberú bɔ́nyɔ́ɔ́zi ge basú fuyɔɔ, na ɛ́kpɔɔ foyɔɔ ɛ́ɔ ɛ́nyɔ́ɔ́zi-daá, a wɛ́ngilináa nááni, ńdándilɛ́ sɔsɔ : foyɔɔ we idée nyɔ́ɔ́zi-daá.

Bináábílɛ́ ɛ́zírɛ́ weezée né, Fílandi afobú waalízí idée foyɔɔ, nge waabaná ke ɛ́nɔɔ wángavulúu tuwú kɔ́jɔ́ɔ-daá ńnaamú sɔsɔ :

Mɔ́vɔɔ wanranlɔ

Wánranlɔ́ɔ wanranlɔ

Mɔ́vɔɔ wanranlɔ

Wánranlɔ́ɔ wanranlɔ

Bika alééwá belé babamáa, babamáa bika belé dɔ́dɔ́ bɛ́ndééɛ́ɛ́ bedée yéńdi:

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né ɛ́ɛ́nnyɔɔ yóm

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né

Weení ɛ́ɛ́bɛ́lɛ́ né ɛ́ɛ́nnyɔɔ yóm

Aayí, Fílandi afobú dɔ́dɔ́ kabamáa idée yéńdi tééɛ́ tuwú kɔ́jɔ́ɔ-daá:

Mɔ́vɔɔ wanranlɔ

Wánranlɔ́ɔ wanranlɔ

Mɔ́vɔɔ wanranlɔ

Wánranlɔ́ɔ wanranlɔ

Aayí, toovonúm Fílandi afobú ceení we wéndééɛ́ yéńdi bilé né, nge idée fɔɔ muwá waabísi fɔɔ, kalú niveyɔɔ-daá kasɛ́ ɛ́írím, kaalú né, kénbeeɛ́ kere-kere-kere,

kénwelesí foyóo dídáare. Alééwá we babamáa badumé, a tuwú sí kúsála na dëndíyóo ɛsɔlí na kulé kɛbísɛ kɛsín, bɛka afobú ɛlé dɔdɔ ibamáa, ɛlé ɛwe wángavulúu ɛsɔ́dádáa wéndéédi ɛdéé yéndi. Fóo waanú kadúu-déé yéndi né nge kaagábu nuvó kpirɛtɛ-kpirɛtɛ, kɔ́kɔ́nɛ hálɛ katɛlɛ lénlé búnvulúu bulé né, bɛka afobú umú waadɛlɛ sɛsɛ : ɛdéé fóo waajúu né, ɛwe ɛsɔ́dádáa ɛbá ibamáa fulúu, nge fóo,waadála né, toovonúm zamóo mɛláána tuwú buwe bɛnbelɛ, amá tuwú tasala tá na botóo ɛrú. Fóo waadála né, dɔo fóo waadála nɛnɛnáa dɔ né, weenɛ ge kaabaná naanɛ, kaabána ábóníná, nge kaabála ábóníná kɔlɔ, aayí, nge waagba alééwá ríná, nge koonúúdi baríná kpátáá mám, mám, mám busú. Buuzú bulé, abaalú ɛlé waaná sɛsɛ : ɛdéé fóo wooyóózi buríná konúúdi bulé né, nge woogódúlándɛ ikédi ade, nge ɛdéé fóo sɛsɛ : kedi dɛkpé, kedi dɔbó. Tóo, burɔɔzɛ ge caanawú bujóo né, a nyó́dɔ́kíná fóo, yáá nyó́dɔ́kíná fúndɛ kpídɛ, bɛnvɔɔzɛ, biiyéle hálɛ na sinje ɛráa ténýelɛ bɛdéé dɔkí, káma kánzúnáa ɛrú bɛka kónvɔɔzɛ.